

TITLAR, ADEL, ÖVERHUS

FÖRBISEDDA SÄRDRAG OCH NYANSER I ENGLANDS ANSIKTE

Av skriftställare CARL-GUSTAF THOMASSON

LUSIGA men lojala — *lousy but loyal* — stod det att läsa i meterhöga bokstäver på en duk som vid The Silver Jubilee, Georg V:s 25-åriga regeringsjubileum 1935, var spänd tvärs över en gata i ett slumkvarter i södra London. De på en gång gripande och kvieka och troligen också fullt sanningsenliga orden säger ganska mycket om hur djupt ner i folksjälen pieteten för tradition och hävdvunna bruk är förankrad hos engelsmännen. Endast i ett land med dylika förutsättningar kan man över huvud tänka sig och förklara både mångt och mycket som på andra håll skulle verka fullständigt absurt. En modern tids strävanden och krav må vara aldrig så erkända och accepterade i England — man håller envist fast vid de gamla symbolerna, de levande påminnelserna om det förgångna och detta inte bara vad det gäller utanverken. Mycket av det gamla har helt enkelt bibehållits utan nämnvärda förändringar, det lever fullt naturligt i nuet och tycks ha en betydande förmåga att både ena och stimulera de för stunden verkande människorna, i generation efter generation.

Med en sådan sak som titelfrågan i England — trots sina historiska aspekter och alltjämt relevanta anknytningar på ett nästan löjeväckande sätt negligerad i vårt land — förhåller det sig åtminstone delvis annorlunda. Praxis på detta område i England är nämligen genom traditionens makt på en gång dels mera fast och smidig än i något annat land, dels genom det alltjämt praktiserade adlandet och pärernas säte i överhuset en levande, sålunda även konstitutionell och parlamentarisk realitet. Det har varit en källa till stolthet i England, att landets adel aldrig varit en strängt slutet kast, som förhållandet varit och är i så många andra länder i Europa. Sonen till en pär kan vara en Mr. Smith rätt och slätt, och Mr. Smith och hans avkomlingar går åtminstone med hänsyn till namnet oftast upp i folkets breda massa; enda undantag bildar här de historiska familje- och släktnamnen, såsom Cavendish, Cecil, Churchill, Russell, Stanley, Stewart m. fl. De har en speciell klang, en förnämare klang än de flesta andra namn även bland pärtit-

larna, ja, t. o. m. än ifrågavarande historiska släkts eget pärnamn. Winston Churchill har ju t. ex. gjort sitt familjenamn minst lika berömt som hans store anfader en gång gjorde pärnamnet, hertig av Marlborough, ryktbart, och någon mera betydande innehavare av det sistnämnda har inte funnits sedan dess förste bärare, den store fältherrens dagar — medan Winston Churchills far Lord Randolph Churchill lade en god grund till släktnamnets berömmelse; att den förste hertigen av Marlborough ursprungligen hette John Churchill tänker väl de flesta numera inte på.

Ett annat exempel — egentligen bättre än det nyss nämnda då det är mera renodlat — erbjuder fältmarskalken Lord Alexander of Tunis, det andra världskrigets store fältherre, som numera är generalguvernör i Canada (sedan en man av hans kapacitet blev nödvändig på denna post efter avslöjandet 1945 av det ryska atomspionaget i landet). Han är liksom Winston Churchill yngre son i en förnäm familj — Churchill är dock noga taget yngre sons son till en pär, nämligen till sin farfar, som var 7:e hertig av Marlborough, medan Alexander är yngre son till 4:e Earlen av Caledon. Den sistnämnde är emellertid lika okänd för en eftervärld som sina tre företrädare med denna pärtitel och lika obekant är den nuvarande 5:e Earlen, Lord Alexanders äldste bror. Men Alexander har tack vare egna förtjänster fått sitt familje- och släktnamn upphöjt i pärklassen (som Viscount A., 1946), vilket Churchill också lär ha erbjudits efter krigsslutet 1945, som sig bör till ingenting mindre än den numera annars aldrig till ickekungliga personer förlänade hertigtiteln, vilken han emellertid avböjde främst med hänsyn till sin politiska ställning i underhuset, där som regel inga pärer kan sitta. På liknande sätt förhåller det sig med vår drottning Louises kvarlevande yngre bror Louis, Lord Mountbatten of Burma. De båda syskonens far var 1:e markisen av Milford Haven — till 1917 prins Louis (Ludwig) av Battenberg — och som yngre son till en markis hade Lord Mountbatten till 1946 en s. k. artighetstitel (ehuru han naturligtvis inte var pär) och titulerades då Lord Louis Mountbatten eller — mindre formellt — bara Lord Louis. Det nämnda året blev han emellertid pär (Viscount M.) tack vare egna förtjänster och uppflyttades följande år i earlklassen. Han har alltså, liksom sin syster drottning Louise, vars titulatur före giftermålet analogt var Lady Louise Mountbatten eller bara Lady Louise, skänkt familje- och släktnamnet Mountbatten en berömmelse, som pärnamnet Milford Haven t. v. saknar.

Det behöver väl knappast påpekas, att dessa pärtitlar sällan uppfattas riktigt eller återges korrekt hos oss — lika litet som i andra länder utanför England och det brittiska samväldet. Lord Mountbatten t. ex. har här nyligen kallats än »Lord Louis Mountbatten», vilket som nämnts var hans titulatur till 1946, då han blev pär, än »earlen av Burma, Louis Mountbatten»(!) eller »Lord Louis Mountbatten av Burma». Hans nuvarande pärnamn kan emellertid *aldrig* stiliseras annorlunda än — inom parentes markeras vad som kan uteslutas i vardagliga sammanhang — Earl eller Lord Mountbatten (of eller av Burma). Vill man ha fram hans tilltalsförnamn måste man skriva Louis, (1st) Earl eller Lord Mountbatten (of eller av Burma). En pärs förnamn kan sålunda inte förekomma i direkt anslutning till pärnamnet eller pärtiteln — i motsats till förhållandet med artighetstiteln (lord, lady), som i likhet med titlarna Sir och Dame, varom mera längre fram, är oupplösligt förenad med tilltalsförnamnet. Bortsett från vissa högtidligt avfattade (juridiska) dokument, då absolut fullständighet måste iakttas, och skriftliga hänvändelser till närstående, för vilka tilltalsförnamnet är självfallet, ser man aldrig en pär underteckna sitt namn med annat än pärnamnet, vanligen bara med dettas huvudled, t. ex. Birkenhead, Curzon, Mountbatten, Salisbury.

Ett annat aktuellt exempel erbjuder den nykorade nobelpristagaren i litteratur Bertrand Russell, som sedan 1931 är Earl eller Lord Russell. Hans farfar var den berömde statsmannen, som i egenskap av yngre son till en hertig — 6:e hertigen av Bedford — till 1861 kallades Lord John Russell eller bara Lord John, stundom, helt enkelt, John Russell. Hela den tid han bar sin artighetstitel, då han alltså inte var pär, satt han också i underhuset — de 47 åren mellan 1814 och 1861. Sistnämnda år erhöll han emellertid en pär(earl-)titel med bibehållande av det berömda släktnamnet, varmed han givetvis automatiskt överflyttades från underhuset till överhuset. Hans titulatur därefter var således Earl eller Lord Russell och ingenting annat. När han 1878 avled hade hans äldste son John redan gått före honom, 1876, och denne blev alltså aldrig Earl(Lord)Russell utan bar hela sitt liv som artighetstitel faderns näst finaste titel, den som Viscount eller Lord Amberley. Den store Russell efterträddes i stället i pärvärdigheten av sin sonson, Lord Amberleys äldste son, som alltså 1878 blev 2:e Earl(Lord) Russell. När den sistnämnde så gick bort 1931 utan att efterlämna bröst- arvingar blev hans yngre bror, den dittillsvarande Mr. Bertrand Russell, 3:e Earl eller Lord Russell. Ur strikt formella synpunkter

är det givetvis inkorrekt att efter 1931 kalla honom (Mr.) Bertrand Russell, men själv lär han inte ha något emot det — vilket man ju kan förstå, då han under större delen av sitt liv — 59 år — hetat så. Bl. a. har han även efter 1931 bibehållit sitt ursprungliga namn på sina böcker och skrifter.

Detta vid en första konfrontation invecklade men i själva verket mycket naturliga, synnerligen demokratiska och restriktiva engelska namnskik i förening med den för alla förefintliga möjligheten att bli adlade har säkerligen betytt mycket för den lugna sociala utvecklingen i England. I andra länder har det ju oftast varit så, att en hel familj inkluderats i nobiliseringen, inte bara huvudmannen (och hans hustru) som i England. Det förra systemet har utan tvivel främjat de specifika klassynpunkterna. Det fortgående förlänandet av adelstitlar i England gör också, att snart sagt var eller varannan människa har någon närmare eller fjärrare anknytning till de sålunda nobiliserade.

Fortiter in re, suaviter in modo, fast i konturerna men smidigt i tillämpningen skulle man kanske sammanfattande kunna säga om det engelska titelbruket. Det restriktiva draget har redan antytts. Det hör till god ton i England att undvika varje form av överdrift vid tituleringen, något som ju ingalunda kännetecknar bruket i många andra länder. Titelväsendet är inte löst påklistrat i England utan har under århundraden vuxit samman med och givit sin prägel åt livsstilen hos vad man förr — ända inemot det första världskriget — med allt fog kallade de styrande och privilegierade klasserna, »the governing and privileged classes», och har från dem spritt sig åtminstone som något välbekant och erkänt till folkets breda massa, »the lower orders», »the common people».

De vanligaste titulaturerna förutom de till sin användning tämligen självklara Mr., Mrs. och Miss — punkterna efter de två förstnämnda förkortningarna torde alltjämt, åtminstone i England, tillhöra vårdad stil —, som har ett vidare tillämplighetsområde än motsvarande ord i något annat land, är you, sir och madam, samtliga vanligen med liten begynnelsebokstav i skrift (Sir med stor begynnelsebokstav är mestadels en adelstitel). Det bör kanske också påpekas, att i England *alla* titulaturer med de nyss nämnda undantagen skrives med stor begynnelsebokstav, och det finns få saker som faller en engelsman så i ögonen vid bläddrandet i t. ex. en svensk tidning som det här allmänt praktiserade men felaktiga

bruket att stava t. o. m. engelska adelstitlar med liten begynnelsebokstav. Regeln med stor begynnelsebokstav har absolut ovillkorlig karaktär när man i skrift vänder sig till en viss person. Även Madam stavas då med stor begynnelsebokstav, och det är mycket vanligt att man börjar ett brev till en engelsk dam med ett »Madam». De samtalsvis ofta använda titulaturerna you, sir och madam brukas inte minst när en underordnad vänder sig till en överordnad eller när en yngre person tilltalar eller svarar en äldre och detta gäller även för dem som har anledning vända sig till kungen eller drottningen. De är dock vanligast i tjänares och butiksbiträdens mun. Det heter alltså »Yes, sir», »No, madam» och »Can I help you, sir?», vare sig det är en betjänt eller en hög hovdignitär som vänder sig till deras majestäter. Titulaturen »Your Majesty» användes mer och mer sparsamt i vardagligt talspråk.

Gångbara titlar i egentlig mening i England är adelstitlar, varjämte prästmän, vissa jurister — särskilt i yrkesfunktion, t. ex. »under sittande rätt» — och militärer fr. o. m. captain och uppåt (captain vid armén; captain vid flottan = kommandör) tituleras. Lägre militära grader än captain vid armén nyttjas helt enkelt inte i sällskapslivet; det blir då bara Mr. plus namnet. Efter detta sistnämnda tillägger man i skrift för officerare vanligen vapnets eller (vid armén) regementets initialer, t. ex. R. N., som betyder Royal Navy, dvs. flottan. Sen är det slut med det muntliga titulerandet i England, nästan i varje fall.

De flesta bildade engelsmän behärskar givetvis tituleringsmekaniken och en engelsk gentleman *måste* göra det — annars är han ingen gentleman. Det kravet är så självfallet och sedan århundraden så djupt införlivat med engelskt medvetande, att det troligen aldrig kommer att släppas. Att en utlänning som regel inte kan uppfylla detta krav är ganska begripligt men beklagligt för den som verkligen vill försöka tränga in i engelskt psyke och engelska förhållanden över huvud. En mängd nyanser och även väsentliga ting kan lätt komma i skymundan för den, som inte åtminstone inser eller har blick för ämnesområdets betydelse.

I sällskapslivet brukas ytterst få titlar. Enda egentliga och konsekventa undantag gäller för de två ärkebiskoparna samt biskoparna i den episkopala statskyrkan, vilka även samtalsvis tituleras Your Grace, respektive My Lord; de flesta av dessa högt uppsatta prästmän tillhör under sin ämbets tid pärklassen och överhuset. Vill man vara riktigt artig kan man ävenledes titulera innehavarna av de två högsta pärvärdigheterna, hertigar och mar-

kiser, med respektive My Lord Duke (My Lady Duchess) och My Lord Marquess (My Lady Marchioness) — om man nu har den äran träffa dem. Nödvändigt är det emellertid inte, och bruket börjar så smått få något av gammaldags courtoisie över sig, vilket erfarenhetsmässigt är avskräckande nog för många. Mellan personer i sällskapslivet, som åtminstone utåt står på i stort sett samma sociala nivå — men som ingalunda alla tillhör The Society, som är något mycket exklusivare — undviker man som redan antytts konsekvent att använda titlar annat än när det är absolut ofrånkomligt; man nöjer sig med att någon gång då och då tillägga ett »sir» eller ett »madam» och detta gäller vem det vara månde — som ovan nämnts t. o. m. kungen och drottningen. Underordnade, framför allt personer i olika serviceyrken, titulerar dock mycket ofta pärerna och de betitlades damer med lord-lady, respektive lordship-ladyship — »His Lordship is not at home», »Her Ladyship couldn't wait» — medan hertig-hertiginna av dessa kategorier då tituleras Your Grace, Ers Nåd — ungefär i samma utsträckning som titulaturen Your Majesty kommer till användning i samtal med konungen eller drottningen.

Domarkårens exceptionellt höga anseende i England avspeglas bl. a. i den värnadsrättade titeltraditionen under sittande rätt. För att börja nedifrån säger man Your Worship, Ers Välvördighet (eller något i den stilen) till domarna vid de lägre domstolarna (»petty sessions» och »police courts»), My Honour, ungefär Ers Nåd, till domarna vid de vanliga civildomstolarna (»county courts») och My Lord till de flesta överrättsdomare, dvs. alla som faller under det hävdvunna begreppet »His Majesty's Judges». I sammanhanget bör kanske också titeln »King's Counsel», förkortad »K. C.» efter kommaterat efternamn, nämnas. Den får de mest framstående korsförhörsmatadorerna bland »the juniors», de obefordrade advokaterna av den inom ståndet ledande kategorien, »the barristers». Titeln medför bl. a. en särskilt förnämlig placering i domstolslokalen, vidare ämbetsdräkt av svart siden och samma vita nedhängande peruk som bäres av flera andra höga, särskilt juridiskt skolade funktionärer (»i vardagslag» inför rätta bäres en enklare ämbetsdräkt med kort peruk). Framför allt medför den emellertid avsevärt ökade inkomster tack vare det anseende dessa King's Counsels åtnjuter (under drottning Victorias långa regering var titeln naturligtvis Queen's Counsel). De fortsätter ofta på domarbanan, där de då belägger de högst uppsatta och mest inbringande ämbetena, eller blir s. k. kronjurister.

Under senare år har även vid tilltal titlarna professor och doctor — den sistnämnda dock alltjämt i första hand till och om läkare — fått en vidsträcktare användning än bara för några decennier sedan. Men det är ingalunda någon grov oartighet, som det skulle vara hos oss, att titulera sin läkare endast herr, Mr. plus namnet. En nästan komisk atavism, typiskt engelsk, är att kirurgerna fortfarande tack vare gammal sedvänja saknar rätt till doktorstiteln, medan de naturligtvis har rätt till professorstitel, om de förvärvat en sådan; titeln doctor brukas i varje fall inte varken till eller om dem. Bland praktiserande läkare skiljer man på »general practitioners», icke-specialister, och »physicians», specialister. De sistnämnda inkluderar inte kirurgerna, som kallas »surgeons». Detta smått löjliga namnskick har sin rot däri, att kirurgernas yrke ursprungligen betraktades som ett hantverk, de kallades ju hos oss förr i världen barberare och fältskärer. Härav kommer det sig också, att ordet surgeon ingår i titulaturen för flera kategorier militärläkare.

Även i skrift, t. ex. i brev, är titeln för pärer med vederlikar t. o. m. markis blott och bart lord (lady). I litet högtidligare stil och i juridiska dokument kan det emellertid bli åtskilligt kvistigare. Då kan förutom den fulla adels titeln även mer eller mindre omständliga honorärprefix komma i fråga. Om man t. ex. har något ärende till ärkebiskopen av Canterbury, bör man på kuvertet skriva His Grace The Lord Archbishop of Canterbury och börja brevet med My Lord Archbishop. Den nuvarande ärkebiskopens av Canterbury fulla titulatur i särskilt högtidliga sammanhang är ståtlig, man kan nästan skandera den rytmiskt välberäknade ordräcken: The Most Reverend Father in God, Geoffrey Francis Fisher, by Divine Providence Lord Archbishop of Canterbury, Primate of all England and Metropolitan.

Högadeln, The Peerage eller The Nobility, har fem klasser, nämligen duke-duchess, marquess eller marquis-marchioness, earl-countess (count=utländsk greve), viscount-viscountess och baron-baroness. Baron förekommer bara i juridiska akter, vid omnämnanden i skrift där man vill framhäva pärklassen, t. ex. i uppslagsverk o. likn. — annars är titeln för en engelsk baron *alltid* lord och ingenting annat. Baroness användes däremot vidsträcktare i ett specialfall, nämligen om och till »a baroness in her own right», dvs. en kvinnlig pär. De saknar alltjämt säte och stämma i överhuset.

De tre högre pärklasserna duke, marquess och earl har som regel

ett »of» efter titeln, det heter sålunda The Duke of Marlborough, The Marquess of Salisbury och The Earl of Birkenhead, medan de två lägre pärlklasserna viscount och baron placerar detta »of» efter namnet, och det följes då av ett upplysande appendix, t. ex. The Viscount Samuel of Mount Carmel and of Toxteth, The Viscount Montgomery of Alamein och The Viscount Alexander of Tunis. En del undantag finns även här.

Lågadelsvärdigheterna inom »the lower nobility» är baronet och knight. Strängt taget är baronets och knights i likhet med alla andra som inte är pärer commoners, ofrälse. Baronets och knights har ett Sir framför tilltalsförnamnet (och övriga förnamn) plus efternamnet och de kan bara skiljas från varandra i skrift; en baronet, vars värdighet f. ö. i likhet med förhållandet hos pärererna går i arv till äldste sonen, vilket däremot inte är fallet med knights, har ett Bt. = baronet efter kommaterat efternamn. Sir Charles är inte, som många icke-engelsmän tycks tro, någon speciellt familjär form utan är fullt korrekt — om än mindre formell — och användes i praktiken omväxlande med Sir Charles Davies, om vederbörande heter så. Den som säger eller skriver Sir plus efternamnet (»Sir Davies» i exemplet) är inte mycket värd i England.

Det gamla begreppet gentry innefattar numera ungefär det samma som traditionsmässigt inlägges i det besläktade ordet gentleman, alltså något för England högst specifikt och idiomatiskt. Här kan emellertid inte, bl. a. av utrymmesskäl, presenteras någon utredning av dessa båda i mångt och mycket diffusa och svårfixerbara termer utan skall endast tilläggas, att man sedan länge främst sätter begreppet gentry i samband med uttrycket »landed gentry», dvs. den obetitlade delen av den under senare år alltmer decimerade godsägararistokratien. Den har sin egen kodex eller kalender sedan många år tillbaka i Burke's Landed Gentry, grundad av en man som själv hade detta sociala ursprung, Sir Bernard Burke (1814—1892). Han lade även grunden till ett ännu viktigare genealogiskt arbete, det magnifika och för den egentliga adeln avsedda uppslagsverket Burke's Peerage, Baronetage and Knightage (99 årgångar 1949; Burke's Landed Gentry utkommer med längre intervaller). Med dessa båda undan för undan allt mera fullkomliga verk lyckades Burke, hans medhjälpare och efterträdare få med vad man i England brukar kalla »gentry or nobility», litet högtidligare »the titled and landed classes», dvs. kort och gott landets ståndspersoner av olika kategorier. En annan mycket välkänd uppslagsbok med värdefulla upp-

gifter på detta område och med praktiskt taget hundraprocentig tillförlitlighet är den årligen utkommande *Whitaker's Almanack*. På svenska föreligger såvitt känt ingenting som är värt att nämna om hela detta långt ifrån likgiltiga ämnesområde — med ett enda men lysande undantag: Professor Asta Kihlboms bok »England av i dag» (1938), som i ett par kapitel samt i övrigt på spridda ställen i boken, där sammanhanget så föranleder, tar upp titelfrågan och med denna besläktade ämnen till en högst sakkunnig behandling. Trots bokens utomordentliga kvalitet måste givetvis efter tretton år åtskilligt i densamma nu verka föråldrat — här är om någonsin en anhållan om en ny upplaga på sin plats!

I fråga om förlänandet av nya pärvärdigheter och över huvud adelsvärdigheter avtar givetvis frekvensen ju högre upp man kommer. Under senare år har praktiskt taget inte några pärtitlar över earlvärdigheten utdelats, dvs. hertig- och markistitlar; sista gången en hertigtitel förlänades en icke-kunglig person var år 1889, då drottning Victoria upphöjde Alexander William George, Earl of Fife, till hertig av Fife och markis av Macduff, när han detta år gifte sig med drottningens äldsta sondotter, prinsessan Louise. Senast utnämnde markis har varit Earl Willingdon, som enligt dittills följd praxis fick sin markistitel 1936, efter välförrättat femårigt värv som vicekung i Indien. Även earl titeln utdelas numera mycket restriktivt; de senast benådade har varit Halifax (1944), Gowrie och Lloyd George (1945) samt Wavell och Mountbatten (1947). Knight blir dels en hel del gott folk i största allmänhet, s. k. knights bachelors, dels — om de inte är adelsmän förut, vilket de flesta av dem dock brukar vara — riddarna av de tre exklusiva ordnarna det engelska strumpebandet, den skotska tisteln och den irländska St. Patrick, som samtliga bara har en klass, dels fr. o. m. kommandörer (knights commanders) och uppåt inom ytterligare sex bland Englands inalles fjorton stats- och förtjänstordnar. Anmärkningsvärt nog inkluderas inte de c:a tjugo riddarna av den förnåma Order of Merit (förkortat O. M. efter kommanderat efternamn), inom vilken så gott som alla riddarna är celebriteter på sina områden och de kändaste namnen f. n. Winston Churchill (utnämnd 1946), T. S. Eliot (1948) och Lord Russell, mera bekant som Bertrand Russell (1949).

Courtesy titles eller artighetstitlar tillkommer barnen till pärer i samtliga fem klasser. Här är då först att observera, att det utslutande rör sig om titlar, som inte medför några privilegier utöver tituleringen, vilket fallet däremot är t. ex. med pärskapet. Äldste

sonen till en duke, marquess eller earl tar vanligen faderns näst finaste titel i rangordningen — om fadern är hertig sålunda hans markistitel, om han är markis hans earltitel, osv. — och äldste sonens äldste son anlägger den därefter i ordningen kommande av farfaderns pärtitlar. Yngre söner till hertigar och markiser skriver sitt namn, som ovan antytts, med artighetstiteln lord före hela namnet eller bara förnamnet, alltså Lord Alfred Douglas eller Lord Alfred för en yngre son inom hertigätten Queensberry — hans maka är (som regel) Lady Alfred Douglas eller Lady Alfred —, varvid prefixet lord (lady) följer precis samma lagar som Sir och Dame och alltså är oupplösligt förenat med förnamnet — vilket sistnämnda däremot aldrig, som nämnts i det föregående, får användas i direkt anslutning till en pärtitel. Epitetet Dame tillkommer kvinnliga innehavare av vissa höga ordensvärdigheter, nämligen storkors och kommandörer av Victoriaorden och Brittiska imperieorden. Dame Clementine Churchill eller Dame Clementine är en mera officiös titel för Winston Churchills maka, ehuru hon naturligtvis sällan kallas, än mindre kallar sig själv annat än Mrs. (Winston) Churchill. Redan i ett brev till henne bör dock titeln komma till användning. Man skriver då Dame Clementine Spencer Churchill, G. B. E. (= Dame Grand Cross of the Order of the British Empire). Titeln Dame användes även i högtidlig stil som titulatur för makorna till — och änkorna efter — baronets och knights; titeln motsvarar nämligen mycket nära titeln Sir.

En annan artighetstitel bäres av yngre söner till earls och av samtliga söner och döttrar till viscounts och barons: epitetet Honourable, vanligen förkortat Hon. Det användes dock aldrig av vederbörande själv, t. ex. på visitkort, och ännu mindre vid tilltal. Honourable (med olika sammansättningar) användes däremot uteslutande vid tilltal i underhuset för de medlemmar, som inte är ledamöter av Privy Council och därmed tituleras med det finare epitetet Right Honourable (se nedan), som även utsättes i skrift.

Kända titelepitet är vidare det just nämnda Right Honourable, förkortat Rt. Hon., Esquire, förkortat Esq., Master och Dowager. Esq. och Dowager användes bara i skrift. Rt. Hon. tillkommer alltså för det första de f. n. c:a 300 ledamöterna av det politiskt tämligen obsoleta Privy Council — officiellt kallat »His Majesty's Most Honourable Privy Council» — vidare vissa högre ämbetsmän, samt, i mera högtidlig stil, pärerna och deras fruar i de tre lägre rangklasserna — för markis-markisinna är i motsvarande fall titeln The Most Hon., för hertig-hertiginna His (Her) Grace. Även Lon-

dons Lord Mayor har under sin ettåriga ämbets tid rätt till titeln Rt. Hon.

Esq. är en titel man särskilt bör lägga märke till, då dess rätta användande har praktisk betydelse för många. Den *måste* nämligen komma till användning i skrift, t. ex. på ett brevkuvert, när man vänder sig till en bildad engelsman. Det heter sålunda John Brown, Esq., Charles Medico, Esq., M. D., och James Politico, Esq., M. P. Skriv *aldrig* Mr. plus namnet på ett kuvert till en obetitlad men bildad engelsman! I Amerika går det för sig numera men anses alltså inte riktigt artig; personer med universitetsbildning underlåter sällan att medta epitetet när de vänder sig i brev till en vän, vare sig hemma eller utomlands. Titlar får alltså inte förekomma i samband med Esq., men däremot kan epitetet som i exemplen ovan följas av yrkes-, ordens- o. a. initialer, *efter* kommatrat Esq. sålunda. Om man vill vända sig till förre brittiske finansministern, som åtminstone formellt ännu innehar sitt underhusmandat, skriver man på kuvertet: The Rt. Hon. Sir Stafford Cripps, P. C. (Det sistnämnda betyder Privy Councillor, led. av Privy Council, liksom M. P. betyder Member of Parliament, dvs. led. av underhuset, och M. D. Doctor of Medicine, medicine doktor.) Esq. användes även sedan gammalt i officiella sammanhang som appendix för söner till vissa titelberättigade samt av ett par kategorier jurister och militärer.

Master förekommer dels i titulaturen för ett par högt uppsatta kategorier hovfunktionärer och ämbetsmän samt för vissa universitetsfunktionärer i Oxford och särskilt Cambridge, dels som en skotsk adelstitel för söner till viscounts och barons och i största allmänhet, särskilt förr i världen, som tjänarnas titulatur för »ungherrarna» i ett förnämt hus. Dess i sistnämnda fall analoga användning i USA, speciellt i sydstaterna av negertjänare i formen »Massa», är ett av de inte alltför talrika exemplen på att man på andra sidan Atlanten fasthållit vid ett gammalt titelbruk i moderlandet. Dowager slutligen användes i sin mest strikta form för att ange, att vederbörande dam är änka efter en pär och följaktligen mor eller möjligen farmor till den aktuella titelinnehavaren. Georg VI:s syster Mary, *The Princess Royal*, är sålunda Dowager Countess of Harewood sedan 1947, då hennes make, Henry George Charles Lascelles, 6th Earl of Harewood, avled.

Det är ingen tillfällighet att det engelska överhuset nu är ensamt på skansen, den sista pärkammare med huvudsakligen självskrivna

ledamöter som existerar. Det har trots alla attacker överlevt därför att det nästan organiskt hör samman med en meningsfylld, uråldrig tradition i ett sällsamt traditionsälskande land. Just nu står huset säkrare än någonsin i det allmänna medvetandet i England. Labour ökar undan för undan sin representation i The Peerage, pärernas krets. Under senare år har en tendens allt tydligare framträtt, nämligen att framstående underhusledamöter sedan de upphöjts till pärer med en ganska naturlig förkärlek väljer överhuset till utgångspunkt eller rent av plattform för sina meningsyttringar och aktioner i politiska och över huvud medborgerliga ämnen. Efter en vågdal på 20- och 30-talen är huset inte bara på väg upp utan står som sagt redan högt i anseende hos den allmänna opinionen. Något mera väsentligt ur politisk synpunkt än denna ingalunda föraktliga påverkan av opinionen kan det väl nämligen knappast vara tal om efter husets politiska vingklippning genom parlamentsreformen 1911, då det praktiskt taget förlorade sin talan i budgetärenden (främst rörande s. k. money bills) och även i största allmänhet, beträffande de s. k. public bills, inte fick behålla mer än en möjlighet att fördröja beslutsfattande rörande av underhuset antagna förslag. Den tid ett underhusbeslut kan bromsas upp tack vare överhusets motstånd eller förhållningstaktik (genom avslag på eller ändringsförslag i en underhusbill) har nyligen reducerats till endast 1 år inom den löpande parlamentssessionen. Denna sistnämnda omfattar som bekant tiden för ett underhusmandat, dvs. efter 1911 5 år.

Vad är det då till att börja med för pärer som sitter i överhuset, The House of Lords, The House of Peers eller The Upper House? Härtill kan genast svaras, att det visst inte är alla pärer som har säte och stämma i överhuset. Ett något så när fullständigt svar på frågan kräver emellertid en ganska detaljerad redovisning.

Först har man att skilja mellan två huvudgrupper bland pärerna, de andliga pärerna, The Lords Spiritual, och de världsliga pärerna, The Lords Temporal. De förra utgöres av de två ärkebiskoparna av Canterbury och York jämte biskoparna av London, Durham och Winchester samt dessutom ytterligare 21 andra biskopar efter tjänsteår, inalles sålunda 26 st. (genom vakanser 24 st. i febr. 1951). De är pärer och parlamentspärer, Peers of Parliament, endast under sin ämbets tid.

Rekryteringsgrunden för de världsliga pärerna, The Lords Temporal, är en typiskt engelsk företeelse med fortsatt tillämpning av

regler som går långt tillbaka i tiden. Rätt att sitta som pär i överhuset har efter inträdd myndighetsålder (21 år) följande grupper bland de världsliga pärerna, varvid ordningsföljden nedan avgör rangen inbördes mellan de olika grupperna:

Inledningsvis bör kanske först påpekas, att även de kungliga prinsarna, *Princes of the Blood Royal* — till dem räknas även f. d. konung Edward VIII, den nuvarande hertigen av Windsor — tillhör The Peerage, sedan de nämligen, som alltid brukar ske, fått en hertigtitel och blivit *Royal Dukes*. Av tämligen naturliga skäl deltar de dock inte i husets förhandlingar.

Världsliga parlamentspärer i egentlig mening är:

1. Engelska pärer, Peers of England, dvs. innehavare av pärvärdigheter som förlänats före 20/6 1707, då unionen med Skottland ingicks.

2. Brittiska pärer, Peers of Great Britain, vilkas värdigheter förlänats under tiden mellan de båda unionerna med Skottland och Irland, dvs. mellan 20/6 1707 och 31/12 1800.

3. Pärer av Det förenade kungariket, Peers of the United Kingdom of Great Britain and Ireland, dvs. i stort sett alla värdigheter som utdelats efter 31/12 1800.

4. Representationspärer eller valda pärer, Representative Peers, som utgöres av 16 skotska pärer, valda för varje parlamentssession (5 år), och ursprungligen 28 irländska pärer, som valdes för livstid. Sedan tillkomsten av Irländska republiken 1922 har dock inga nya irländska pärer utsetts i de avlidnas ställe — inte ens i det mot England alltjämt lojala Nordirland — och några sådana kommer med all säkerhet inte att utses i framtiden heller. F. n. återstår det 6 sådana irländska livstidspärer i överhuset. De är helt naturligt ganska ålderstigna och det kan mänskligt att döma inte dröja så länge, innan denna del av husets Representative Peers är ett minne blott.

5. De f. n. 9 s. k. laglorderna, som under lordkanslern-talmannens ordförandeskap och ibland med biträde av andra lagkunniga pärer i överhuset utövar den huset tillkommande högsta domsrätten i såväl civila som kriminella mål — Privy Council eller rättare ett juristutskott inom detta, The Judicial Committee, har en liknande högsta domsrätt, som emellertid principiellt åtminstone omfattar hela samväldet, vilket är logiskt då »rådet» har representanter i sin krets för samtliga dominions etc. inom detta. Laglordernas officiella benämning är Lords of Appeal in Ordinary. De är högt betalda (grundlön 6 000 p. st.), är s. k. lifelords, dvs. de behåller

sin pärställning — alltid med baron-, dvs. i praktiken lordtitel — som naturligtvis inte ärves, även sedan de lämnat sitt ämbete, detta som ovan nämnts till skillnad från biskoparna.

De kvinnliga pärerna, Peeresses in their own right, är som redan nämnts alltjämt utestängda från överhuset trots en tidvis både livlig och humörfylld agitation, främst av Viscountess Rhondda, som själv är kvinnlig pär. Överhuset antog emellertid, efter att senast 1930 ha avslagit en framställning av liknande innebörd, 27/7 1949 med stor majoritet en resolution, som uttalade sig för de kvinnliga pärernas representationsrätt. Denna kräver emellertid parlamentsbeslut i vanlig ordning av båda husen, och något sådant har veterligen ännu inte följt (uppgiften bekräftad av Brittiska ambassaden i Stockholm 31/1 1951).

Dessa kvinnliga pärer behåller sin titel och därmed följande rättigheter vem de än gifter sig med och titeln kan ärvas av såväl äldste son som äldsta dotter — om ingen son finns. Kända sådana kvinnliga pärer förutom Viscountess Rhondda är t. ex. prinsessan Arthur av Connaught i hennes egenskap av 2:a hertiginna av Fife och den förste Lord (Marquess) Curzons äldsta dotter Baroness Ravensdale.

De skotska och irländska pärtitlarna medför alltså av historiskt sett tämligen uppenbara skäl ingen självskrivnenhet för innehavarna till det engelska överhuset. Innehavarna av de tre första ovan nämnda kategoriernas titlar gör det däremot och de sammanfattas under benämningen Peers of the Realm, som man litet fritt kanske kan översätta med rikspärer. Irländska pärer som inte sitter i överhuset — där återstår alltså numera bara 6 stycken sådana — kan t. o. m. sitta i underhuset, nämligen för en engelsk, walesisk eller skotsk valkrets. Den ryktbaraste irländske pär som suttit i underhuset är Palmerston, som var viscount. »Underhusets fader», The Father of the House of Commons, är f. n. den konservative veteranen Earl Winterton, som också är irländsk pär. Han har suttit i underhuset utan uppehåll i mer än 46 år eller sedan nov. 1904, då han var 21 1/2 år gammal(!). Winston Churchill har tillhört underhuset ännu längre tid, nämligen sedan okt. 1900, men han var borta okt. 1922—okt. 1924 och trots hans 2 år längre medlemskap går Lord Winterton före tack vare sin obrutna serie omval. Tilläggas kan att de flesta pärer åtminstone fr. o. m. earl och uppåt har flera pärtitlar, och det är ingalunda alltid som den förnämsta bland titlarna, som dock alltid bäres, är den som berättigar vederbörande till säte och stämma i överhuset.

Överhuset har f. n. c:a 850 pärer, av vilka ett 150-tal med någon regelbundenhet deltar i husets förhandlingar. Hur en ny tid gjort sig gällande även i samband med överhuset visar sig bl. a. däri, att av dessa 850 pärer mer än hälften innehar värdigheter, mestadels som viscounts och barons, vilka tillkommit under de senaste trettio åren. Härav följer, att våra dagars engelska överhus till en avsevärd del rekryterats och rekryteras av selfmade men eller i varje fall av personer, som tack vare egna förtjänster belönats med pärvärdighet. Tänker man sedan på husets ovan nämnda aktiva kader på ett eller annat hundratal man, torde den till allra största delen bestå just av män med dylika kvalifikationer. Det säger sig självt, att de måste utgöra en elit av sällsynt hög standard. Av de nedan namngivna aktiva parlamentspärrerna innehar som synes bara Halifax och Salisbury ärvda titlar.

Ett tjugotal bland de 850 »rikspärrerna» är f. n. omyndiga och inte mindre än 75 st. 80 år och därutöver. Äldst till levnadsåren vid 1950 års utgång var den då 96-åriga Lord (Baron) Maenan, en på sin tid mycket framstående advokat och domare, som erhöll sin pärvärdighet först 1948, vid 94 års ålder!

Lordkansler och därmed talman i överhuset — han är också i sin egenskap av rättvisans högste vårdare ledamot av regeringen — är nu labourmannen Viscount Jowitt. Andra kända ledamöter som brukar delta i husets förhandlingar är de konservativa pärrerna Earl Halifax, Viscount Templewood, tidigare känd som Sir Samuel Hoare, Bt., och en hel bukett tidningskungar med den alltjämt frodige och vitale Lord (Baron) Beaverbrook i spetsen; de kändaste bland de övriga är bröderna Viscount Camrose och Viscount Kemsley — de hette ursprungligen Berry —, av vilka den sistnämnde utan tvekan kan betecknas som världens störste tidningsmagnat. Vidare märkes Lord (Baron) Layton, f. d. Sir Walter Layton, som är en av ledarna för och ägarna av den liberala News Chronicle-Starkoncernen, den bekante utrikesexperten Lord (Baron) Vansittart, f. d. Sir Robert Vansittart, och den förutvarande liberale ledaren Viscount Samuel, förr i världen känd som Sir Herbert Samuel. På sista tiden har inte minst den konservative oppositionsledaren i överhuset Lord (The Marquess of) Salisbury — alltjämt kanske mera bekant under sin tidigare artighetstitel Viscount Cranborne — väckt uppseende för sina både djuplodande och eleganta utrikespolitiska översikter, som allmänt refererats i världspressen.